

De grote bladsnijder (*Megachile willughbiella*)

Behangersbijen

De grote bladsnijder is een veelvuldig in tuinen en parken voorkomende soort en kan in het gehele land worden aangetroffen. Zij hoort tot de behangersbijen. Deze bijen bekleden hun nestgangen met bladstukjes, zodat een kokertje ontstaat waarin ze een mengsel van stuifmeel en nectar en een ei deponeren. Alle behangersbijen zijn buikverzamelende bijen.

De grote bladsnijder is niet alleen groot maar knipt met de kaken ook grotere stukken blad uit dan de meeste andere soorten. In ons land zijn 13 soorten

332 behangersbijen aangetroffen, waarvan enkele soorten uiterst zeldzaam zijn.

De dieren vliegen vanaf half mei tot in augustus. Eén soort gebruikt geen bladstukjes, maar hars en zand. Behangersbijen zijn op de bloemen vaak te herkennen aan de schuin van het lichaam af gehouden vleugels en het opgewipte achterlijf met duidelijke buikschuier.

Langslapers

Al vroeg in de avond keren mannetjes van behangersbijen terug naar hun slaapplekken. Vaak zijn dat holtes, waar ze achteruit in gaan. Soms ook overnachten ze in de open lucht vastgeklemd met hun kaken aan een twijgje of halm. Ze staan pas op als het zonnig en al vrij warm is. Het zijn echte zonzonbidder en als het betreft zie je ze al snel terugkeren naar hun nachtverblijf. De mannen van de grote bladsnijder zijn erg opvallend. Ze hebben een forse kop met dikke zwarte kaken, met lichte haren op het aangezicht, een fors borststuk met lichtbruine haren en een weinig behaard vrijwel zwart en klein achterlijf. En omdat ze uitgerust zijn met heel sterk verdikte voorpoten met blonde haren, vallen ze erg op. Ze hebben wel wat weg van een stevige worstelaar.

De mannen achtervolgen vaak vliegende vrouwtjes, ze blijven er achter zweven en gaan met rukjes steeds dichterbij de vrouw toe totdat ze zich er plots op stort, maar er meestal even vlug weer worden afgeschopt.

De werksters

Zoals bij alle soorten bijen verzetten de vrouwen het echte werk. De grote bladsnijder, die 12 tot 16 mm lang is, zoekt eerst een nestplaats. Daarin is ze niet erg kieskeurig. Geschikt zijn boorgangen en bamboe met een diameter van 6 tot 9 mm. Ook in turfholm,

onder plakaten huislook op daken en in muurspleten nestelen ze. Ze knagen zelfs nestplaatsen uit in vermolmd hout. Soms gebruiken ze met meerdere dezelfde toegang tot een geschikte nestplaats, maar werken niet samen. Een communale nestwijze wordt dat genoemd. In buisvormige holtes komen de cellen achter elkaar te liggen, maar in turfholm en vermolmd hout zit daar lang niet altijd een duidelijk systeem in en liggen de bladkokertjes dikwijls niet aansluitend aan elkaar.

In de voedselkeuze zijn grote bladsnijders niet erg kieskeurig en dat verklaart hun succes. Ze vliegen graag op distels, wilgenroosje, sedums, klokjessoorten en allerlei vlinderbloemigen waaronder klaver- en lathyrussoorten. Ze knippen bladstukjes van een groot scala aan plantensoorten, waaronder eik en roos.

Herkennen

De vrouwtjes van de grote bladsnijder zijn vrij fors, hebben bruine haren op het borststuk (kunnen verbleken), vuilwitte haarbandjes op het achterlijf en een buikschuier (scopa) van verzamelharen, die roodbruin zijn, maar aan twee eindsegmenten

helemaal zwart. Ook de gewone behangersbij (*Megachile versicolor*) heeft een dergelijke buikschuier en is daarom niet met zekerheid snel van de grote bladsnijder te onderscheiden.

Het knippen

De bladstukjes die behangersbijen gebruiken worden op zeer behendige wijze verkregen. De bijen gaan op de zijkant van een blad zitten, gebruiken de kaken als schaar en knippen onder hun lichaam door een stuk blad los, dat ze tussen de poten krom buigen naar hun buikkant toe. Juist op het moment dat ze het laatste stukje blad losknippen vliegen ze weg. Ze snijden zo in enkele seconden een bladstukje los. Soms houden ze bij het vliegen de voorkant van het

bladstukje met de kaken omklemd. Langwerpige stukjes blad dienen om de zijkanten van de kokertjes te maken, de bladeren worden spiraalsgewijs op elkaar gelegd. Rondjes worden uitgeknipt om het kokertje van een aantal deksels te voorzien.

Het nageslacht

In de bladkokertjes die de bijen maken worden stuifmeel en nectar tot een stroop gemengd. Daarin wordt het ei gelegd, waarna het kokertje met passende blaadjes wordt afgesloten. De uitwerpselen van de larve zijn gewoonlijk geler dan hun voedsel. Als ze genoeg gegeten hebben spinnen ze zich in in een stevige bruine cocon. De uitwerpselen laten ze daar keurig buiten. Ze overwinteren als larve.

bijen

UIT DE IMKERGEMEENSCHAP

Over bestuiving gesproken

Ton Thissen

Een interview met L. Hensels en G. Hollander over de veranderde relatie tussen fruitteler/tuinder en imker op 18 september 2002.

'Den enen bok verlöt zich op den andern bok, maor de sik blif gust' 1

Deze Achterhoekse boerenwijsheid schiet je te binnen als je een uur of wat met Lei Hensels en Gerard Hollander over bestuiving zit te praten.

Eerstgenoemde ontpopt zich van meet af aan als de meer theoretische deskundige met veel praktische ervaring; de ander als de praktijkman die kennis van zaken als een groot goed beschouwt. Hoewel ze elkaar al geruime tijd kennen en waarderen, heeft de (eerste) door de ABTB-afdeling Wehl opgezette bestuivingscursus hen samengebracht. Hollander als organisator; Hensels als een van de docenten.

Definitie

'Bij bestuiving is er', aldus Hensels 'altijd sprake van twee componenten: wat bestuift en wat bestoven wordt (moet worden) ofwel van de bestuiver (o.a. wind en insecten) en de bloem van een boom, een heester of een plant. In close-up: van bijvoorbeeld de honingbij en van bijvoorbeeld de Udense Zwarte (kers). Hoe dan ook, er moet overdracht plaatsvinden van stuifmeel

naar stamper. Want dat is de definitie van bestuiven'. Oké, maar aan zo'n definitie gaat noodzakelijkerwijs veel vooraf. Zij is altijd het product van waarnemingen, proeven/onderzoeken en op grond daarvan verworven inzichten. Hoe stond het nou met het inzicht dat bijen en bloemen met elkaar te maken hadden bij bijvoorbeeld een imker in de jaren dat de korfimkerij overging naar de kastimkerij (in Nederland in de jaren '50 van de vorige eeuw)?

Inzicht een aandacht

Hensels: 'Hier moet je onderscheid maken tussen inzicht en aandacht. Het inzicht dat bijen en bloemen op elkaar aangewezen zijn (bloem levert nectar; bij zorgt voor bestuiving) bestond al sinds het eind van de 19^e en begin 20^e eeuw. Denk maar aan namen als Sprenger, Rutten en later Van Giersbergen, Minderhout e.a. Maar van aandacht van de kant van de imker en de (fruit)teler voor deze onderlinge relatie was toentertijd geen of nauwelijks sprake'. Werden die inzichten dan niet gepubliceerd of waren imkers en tuinders soms niet geïnteresseerd? Hensels: 'Noch het een; noch het ander. De ware reden: er waren in die dagen – om bij bijen en Nederland te blijven – bijen genoeg. Zoveel dat de bestuiving ongemerkt perfect verliep. De natuur kon het helemaal zelf af. Daar hoefde geen mens aan te pas te komen. En waarom zou die ook? De appelaar bracht appels en de bijen honing. Goed is goed'.